

SİVİL GLOBAL PROGRAMI | SEKTÖREL DİPLOMASİ KANALLARI

ENERJİ DİPLOMASİSİ ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından yüksek katılım ve yüksek başarı ile gerçekleştirilen “Global Sivil Diplomasi İnşası Zirvesi **SİVİL GLOBAL 2016**” kapsamındaki “Sektörel Diplomasi Kanalları” altında **22 Nisan 2016** tarihinde **İstanbul**’da yapılan “**Enerji Diplomasisi Çalıştayı**”; Zirve’nin “**Potansiyelin Keşfi: Kapasite Yönetimi ve Derinleşme**” olarak belirlenen ana temasına hizmet edecek şekilde, uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesine çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sunmak üzere oldukça verimli geçmiştir. İlgili uzmanlar, akademisyenler ve STK yöneticilerinin katılımı ile icra edilen Çalıştay’da öne çıkan tespit ve değerlendirmeler özetle aşağıda derlenmiştir:

1. Enerji, son yüzyılın en önemli yaşam ve güç kaynağıdır. Sanayi Devrimi; enerjinin, makineler vasıtasıyla yoğun bir şekilde kullanılmasıyla başlamıştır. Önce kömür, daha sonra petrol, doğalgaz, nükleer, yenilenebilir kaynaklar vb. şeklinde kullanılan enerjinin ve enerji diplomasisinin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Literatürde çok eskiye dayanmasa da en az yüz senelik bir geçmişi vardır.
2. Enerji kaynakları dünyaya eşit dağılmamıştır. Uluslararası uyuşmazlıkların, savaşların ve uluslararası bağlantıların çoğunun sebebi enerjidir. Dünya Savaşları’nda, Soğuk Savaş’ta ve sonrasındaki çatışmalarda Orta Doğu, Afrika, Kafkasya gibi ülkelerin enerji kaynakları üzerinden çatışmalar çıkmıştır.
3. Küreselleşen ekonomik sistemde enerji başat kaynaklardan ve siyasi/ekonomik hegemonyanın belirleyici unsurlarındandır.
4. Fosil kaynakların - özellikle kömürün - kullanılmaya başlanmasıyla “diplomasi” kavramının yoğun olarak kullanılması eşzamanlı olarak başlamıştır.
5. 1880’lerden itibaren “jeopolitik” kavramının kullanılmasıyla beraber “enerji” kavramı devletlerin uluslararası siyasetinde belirleyici bir konuma oturmuştur. Aynı zamanda artık günümüzde “güvenlik” kavramının da birlikte ele alınması gerekmektedir.

6. 19. yüzyılda Avrupa’da yaşanan savaşların ve daha sonra 1. ve 2. Dünya Savaşlarının en temel nedenlerinden biri kömür ve petrol kaynaklarının paylaşılabilmesidir. Soğuk Savaş döneminde petrol şirketlerinin millileştirilmesi, OPEC’in ve IEA (Uluslararası Enerji Ajansı)’nın kurulması uluslararası ilişkiler üzerinde belirleyici rol oynamıştır. Günümüzde de Orta Doğu, Kuzey Afrika, Kafkasya ve Orta Asya üzerindeki küresel güç mücadeleleri, bu bölgelerin küresel enerji kaynaklarının büyük bölümünü barındırmasıyla yakından ilgilidir.
7. Petrolün “insan medeniyetine” enerji manasında getirisi olmasına rağmen insanîyet bağlamında çok büyük darbeleri olmuştur.
8. Petrol ülkelerin yapısını da etkilemiştir. Örneğin, Körfez bölgesinde petrol şehirleri oluşmuştur. Rantiye devleti dediğimiz yapı oluşmuştur. Özellikle Arap yarımadasındaki birçok devlet buna örnektir.
9. Enerji, küresel ekonominin en temel unsurudur. Bu nedenle küresel güçler sadece kendi ülkelerinin ve müttefiklerinin ihtiyacı olan enerjinin arz güvenliğini garanti altına almayı değil, aynı zamanda bu önemli hammaddenin akışını küresel düzeyde kontrol ederek küresel ekonomik ve siyasi hegemonyalarını güvence altına almayı da hedeflemektedirler. Öyle ki, enerji kaynaklarının hangi para birimi aracılığı ile transfer edileceği bile bu bağlamda büyük önem taşımaktadır.
10. Türkiye, dünyadaki kanıtlanmış petrol ve doğal gaz rezervlerinin yüzde 70’inin bulunduğu bir coğrafya ile dünyada en fazla enerji tüketen ama enerji kaynakları bakımından dünyanın en yoksun bölgelerinden olan Avrupa kıtası arasında yer almaktadır. Üstelik Rusya, Kafkasya ve Orta Asya enerji kaynaklarının küresel piyasalara arzında da enerji transferi için en uygun geçiş noktalarından birini teşkil etmektedir.
11. Kullandığı enerjinin yüzde 65’ini ithal eden, doğu-batı ile kuzey-güney istikametlerinde en önemli küresel enerji nakil güzergâhları üzerinde yer alan ve enerji terminali olmayı hedefleyen Türkiye’nin sadece enerji güvenliği bakımından değil, bölgesel ve küresel düzeyde ekonomik ve siyasi etkinliğini koruması ve artırması bakımından da enerji diplomasisi alanında uzun vadeli strateji ve politikalar geliştirmesi kaçınılmaz bir ihtiyaçtır.
12. Türkiye, enerji üretimine ağırlık vermelidir. Enerji güvenliği meselesinde ise jeopolitik konumu üzerinden bir “enerji diplomasisi” oluşturmalıdır.

13. Enerjide dışa bağımlılık, dış politikada kırılğanlığa sebebiyet vermektedir. Türkiye, enerjide dışa bağımlı bir ülke olarak nükleer enerjiye öncelik vermelidir.
14. Türkiye’de, yenilenebilir kaynaklara geçiş yapılabilirlik üzerine Ar-Ge’ye ağırlık verilmesi mecburidir. Bu konu Türkiye’nin en büyük eksikliklerinden biridir.
15. Türkiye enerji meselesinde ve teknoloji meselesinde uzun seneler boyunca baltalanmıştır. Bu komplo teorisi değil hakikat olarak görünen bir meseledir.
16. Türkiye enerji kaynaklarını çeşitlendirmelidir. Artık geç kalınmış olsa da bir zorunluluk hâline gelen nükleer enerjiyi kendi çabalarıyla üretmelidir.
17. Enerji kaynakları değişmek üzeredir. Yenilenebilir kaynaklar üzerine araştırmalar yapılmaktadır. Yenilenebilir kaynakların kullanımını ve verimini artırmaya yönelik çalışmalar vardır. Ayrıca yeni fosil yakıtların da olabileceğinden ve kullanıma açılacağından söz edilmektedir.
18. Yeni enerji kaynaklarının (yenilenebilir enerji, kaya gazı ve petrolü, nükleer vb) geliştirilmesi uzun vadede geleneksel enerji diplomasisinin seyrini ve niteliğini değiştirmeye adaydır. Bu nedenle enerji diplomasisi ile ilgili faaliyetlerde enerji alanındaki yeni eğilimlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
19. Sonuç olarak; “enerji” uluslararası ilişkilerde temel belirleyicilerden biridir. Gelişen teknolojiyle birlikte yeni fosil kaynaklar ile yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına önem gösterilmelidir. Enerji güvenliği meselesinde de dışa bağımlılığın önüne geçilmesi gerekmektedir. **Tüm aktörleri kapsayan, merkez çevre katmanları olan “enerji diplomasisi” konseptine olan yapısal ihtiyaç; enerji arz güvenliği, güvenlik ve dış politika açısından yaşamsal önceliklerden birisidir.**

22 Nisan 2016, İstanbul

